LM-115/2020

B-1

Færøerne

Heini í Skorini, University of the Faroe Islands

Rógvi Olavson, University of the Faroe Islands

Introduktion

Overordnet har Færøerne klaret sig relativt godt igennem pandemien. For et lille og isoleret øsamfund er det forholdsvis nemt at begrænse flytrafikken til og fra øerne, og med massiv testning og smitteopsporing er smitten mere eller mindre ikke-eksisterende tidligt 2021 (det kan dog ændres hurtigt). Overordnet har myndighederne dog fravalgt ny lovgivning og juridiske indgreb og i stedet satset på anbefalinger og retningslinjer. Af de 53.000 indbyggere har myndighederne registreret ét dødsfald af – eller med – Covid-19, og det samlede antal smittede fra marts 2020 til og med februar 2021 er på 658 personer.[1] Omregnet til procent er det kun Finland og Grønland, som har et lavere antal smittede i Norden.

I modsætning til de fleste andre skandinaviske lande er tilgængelig data om det færøske medielandskab yderst begrænset. Der findes ingen kvartalsårlige eller halvårlige opgør over indtægter, medieforbrug og andre indikatorer for de private færøske mediers tilstand i lyset af pandemien. Derfor er dette afsnit om det færøske medielandskab primært baseret på e-mail interviews med private mediedirektører og medieejere på Færøerne.

Antallet private medier på Færøerne er et definitionsspørgsmål. Udover den nationale public service station *Kringvarp Føroya* har Færøerne længe haft to landsdækkende aviser samt en lokalavis, to private radiostationer plus nogle få nyhedsproducerende online medier – i visse tilfælde bemandet af kun én eller to medarbejdere. Men hvis man bruger den årlige mediestøtte som indikation på antallet private medier på Færøerne, så fik syv forskellige private medier tildelt mediestøtte på Færøernes seneste finanslov. Dette afsnit bygger på interviews med fire af de største private færøske medier:[2]

---

[1] www.corona.fo (https://corona.fo/hagtol?_l=fo).

[2] Denne tekst er baseret på e-mail interviews med: 1) Sveinur Tróndarson, direktør for Dimmalætting, januar 2021, 2) Eirikur Lindenskov, direktør for Miðlahúsið, januar 2021, 3) Johan ***Lützen***, direktør for Norðlýsið, januar 2021 og 4) Niklái Nysted, direktør for Portalen, februar 2021.

1. *Miðlahúsið*, som udgiver en landsdækkende avis samt en nyhedshjemmeside. Indtægterne består af annoncer, abonnement plus salg af aviser.
2. *Dimmalætting*, som udgiver en landsdækkende avis engang om ugen samt en nyhedshjemmeside. Indtægterne består af annoncer, abonnement plus salg af aviser.
3. *Norðlýsið*, som udgiver en lokalavis om ugen plus en nyhedshjemmeside med lokalt stof. Indtægterne består af annoncer, abonnement, offentlige arrangementer og i mindre grad salg af aviser.
4. *Portalen*, som udgiver en online nyhedshjemmeside. Indtægterne består af annoncer.

Økonomiske implikationer af Covid-19: Tilbagefald midt i en højkonjunktur

Ud fra de økonomiske nøgletal ser pandemien ud som et alvorligt tilbageslag for det færøske samfund. Det Økonomiske Råd på Færøerne vurderer i deres seneste rapport fra efteråret 2020,[3] at BNP for 2020 bliver 6,9 % mindre end året før, når dette er udregnet i løbende priser. 2019 var et usædvanlig godt år for den færøske økonomi. BNP-væksten var 11,4 % i 2019 sammenlignet med året før, og den færøske eksport voksede med hele 19 % i 2019 sammenlignet med 2018. Denne udvikling fik en brat afslutning med corona-krisen i marts 2020. Meget tyder dog på, at konjunktur-udviklingen vil blive V-formet, da vurderingen for 2021 er en BNP-vækst på 5,5 % (se tabell 1).

Tabell 1. BNP-vækst i løbende priser, 2017–2021 (procent)

2017	2018	2019	2020	2021
+0,4 %	+2,6 %	+11,4 %	-6,9 %	+5,5 %

Kilder: 2017 og 2018 er opgørelser fra Færøernes Statistik. 2019–2021 er vurderinger i Det Økonomiske Råds efterårsrapport 2020.

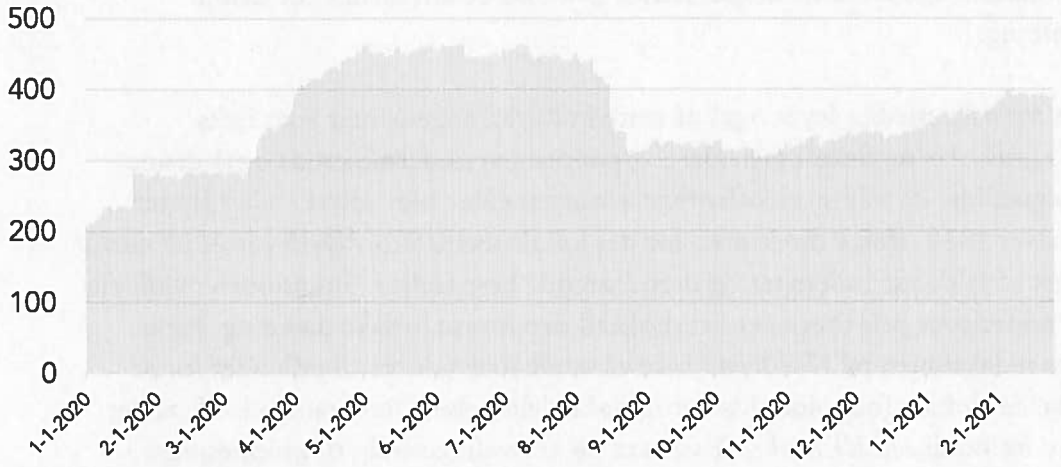
Hvis man skal vurdere de økonomiske konsekvenser af pandemien fra et mere socialt perspektiv, giver det bedre mening at kigge på udviklingen i den færøske

[3] Redegørelse fra det Økonomiske Råd på Færøerne, efteråret 2020 (https://setur.cdn.fo/media/6878/230920b%C3%BAskaparr%C3%A1%C3%B0sfr%C3%A1grei%C3%B0ing-heyst-2020.pdf?s=yVj5Na0vxkOn6jhKjRjC29GhxS4).

LM-115/2020

arbejdsløshed ("ledighed" er den officielle betegnelse i Danmark). Her kan vi se, at antallet af arbejdsløse på Færøerne vokser fra 289 ledige den 12. marts 2020, da landet blev lukket ned, til 468 ledige den 7. juli. Dette er en vækst i arbejdsløshed på 62 % indenfor fire måneder (se figur 1). Her skal dog nævnes, at Færøerne havde rekordlav arbejdsløshed før pandemiens udbrud, hvilket får enhver vækst i arbejdsløsheden til at se relativt stor ud. Imidlertid var Færøerne coronafri fra 9. maj til begyndelsen af august, da bølge nummer to ramte nationen. Men arbejdsløsheden nåede langt fra samme niveau som i perioden fra marts til juli.

Figur 1. Modtagere af ledighedsstøtte 12. marts 2020 til 1. februar 2021

Kilde: Arbeiðsloysisskipan Føroya (als.fo).

Annoncemarkedet og mediernes økonomi: Et divergerende billede

I forhold til reklameindtægterne i 2020 er responsen fra de store private medier divergerende. Visse medier rapporterer om et markant fald i indtægter og dertilhørende besparelser, mens andre beretter om et godt år med økonomisk vækst. Denne forskel skyldes forskellige forudsætninger og business-modeller for de enkelte medier. Den overordnede tendens synes at være, at pandemien har ramt dele af den private medieverden, men konsekvenserne er forskellige fra medie til medie. Ifølge direktøren for den største private mediekoncern på Færøerne, *Miðlahúsið*, mærkede koncernen med det samme et fald i indtægterne i marts 2020. Derfor besluttede man øjeblikkeligt at nedlægge avisudgaverne mandag og onsdag, som ellers blev leveret gratis ud til alle færøske husholdninger. Fra marts 2020 var erhvervslivet mindre villige til at annoncere, og for *Miðlahúsið* medførte det et fald i indtægterne på cirka 40 %. At færre

aviser blev publiceret medførte også en reduktion i antallet solgte aviser ude i butikkerne, og *Miðlahúsið* valgte derfor også at nedsætte priserne på avisabonnement. Besparelserne medførte bl.a., at fuldtidsansatte medarbejdere gik ned i halv tid og blev kompenseret via nye støtteordninger for arbejdsløse, som det offentlige lancerede under pandemien.

En anden udfordring for de trykte aviser handler om prisen for avisdistribution, som det færøske postvæsen fastsætter. Sammenlignet med f.eks. Danmark har Færøerne ikke de samme lukrative støtteordninger for avisdistribution, og det medførte stor utilfredshed, da udgifterne for avisdistribution forhøjedes under pandemien (se mere under afsnit 4). Det nationale postvæsen er en offentlig virksomhed, og medierne holder derfor politikerne ansvarlige for denne beslutning.

Visse færøske medier lever også af store kulturarrangementer som f.eks. musikfestivaler og fiskerifestivaler, og pandemien underminerede også denne indtægtskilde, da alle store offentlige arrangementer blev aflyst – eller flyttet online – i 2020. Ifølge direktøren for det lokale medie *Norðlýsið* var 2020 derfor præget af faldende indtægter og dertilhørende besparelser. Situationen medførte også anderledes prioriteringer i forhold til den journalistiske dækning. F.eks. valgte redaktionen på *Norðlýsið* ikke at sende journalister til udlandet for at dække det lokale fodboldholds europæiske deltagelse. Dette på trods af, at det lokale fodboldhold *KÍ Klaksvík* var tæt på at kvalificere sig til gruppespillet i Europa League som den første færøske klub nogensinde.

Men billedet af faldende indtægter og besparelser er ikke hele historien. I modsætning til *Miðlahúsið* og *Norðlýsið* beretter andre landsdækkende medier, *Dimmalætting* og *Portalen*, om et godt år med stigende annonceindtægter og en vækst i salg af aviser. *Dimmalættings* ledelse beretter om de højeste annonceindtægter siden 2014. Løssalget steg med 15–20 % og abonnementer med 6–7 %. For online mediet *Portalen*, som udelukkende lever af annonceindtægter, var de samlede indtægter for 2020 nogenlunde de samme som 2019. Men da 2019 var et usædvanligt godt år på grund af det færøske parlamentsvalg og større annonceindtægter end et normalt år, er der egentlig tale om en reel vækst i 2020.

Hverken *Portalen* eller *Dimmalætting* har gennemført fyringer men tværtimod ansat flere medarbejdere eller købt flere eksterne freelance opgaver.

Endelig hører det med til historien, at én af de to færøske private radiostationer, *R7*, valgte at nedlægge stationen i begyndelsen af 2021. Ifølge ejeren er beslutningen om at lukke ned dog ikke en konsekvens af pandemien, men et

LM-115/2020

LM-115/2020

resultat af begrænsede indtægter igennem en længere periode. *R7* fortsætter dog med en online hjemmeside.

Uden endelige regnskaber for 2020 er det svært at lave definitive konklusioner. Men med udgangspunkt i disse interviews kan man konkludere, at 2020 ikke har været en entydig oplevelse for de private færøske medier. Spørgsmålet er så, hvorfor visse medier rammes hårdere, mens andre beretter om et godt år med vækst på trods af pandemiens negative konsekvenser for den samlede økonomi. En behandling af dette spørgsmål ville kræve en mere detaljeret analyse af de enkelte medievirksomheders forudsætninger og strategi, som ligger uden for denne rapport.

Offentlighedens medieforbrug: Stabilitet og voksende efterspørgsel

Intet tyder på, at det samlede færøske medieforbrug blev mindre i 2020 sammenlignet med tidligere år. Tværtimod beretter visse medier om et voksende medieforbrug i 2020. De medier, som er hårdere ramt økonomisk, beretter heller ikke om mindre efterspørgsel, selv om faldende indtægter medfører et reduceret antal aviser og medieudbud generelt. Ifølge alle medieejere er offentlighedens efterspørgsel efter nyheder enten stabilt eller voksende. Og ligesom i alle andre lande er det digitale medieforbrug støt voksende.

Den færøske public service station *Kringvarp Føroya* registrerede en rekordhøj trafik på hjemmesiden kvf.fo i 2020 (fra 29 millioner "page views" eller "clicks" i 2019 til 38 millioner i 2020).[4] En forklaring på den markante stigning er, at *Kringvarp Føroya* – som andre public service stationer i Norden – blev en del af det nationale beredskab og faciliterede alle corona-relaterede pressemøder. Spørgsmålet er så, om denne stigning i antal medieforbrugere på public service stationens platforme sker på bekostning af de private medier eller ej. De annonceindtægter, som *Kringvarp Føroya* modtager, bliver returneret til statskassen, og meget tyder på, at stigningen i medieforbrug ikke er på bekostning af de private medier, men kan fortolkes som et udtryk for et stigende medieforbrug i det hele taget.

De færøske medier er som alle andre medier i hård konkurrence med sociale medier og de globale tech-giganter. I modsætning til Grønland har Færøerne et af verdens hurtigste internet, og ifølge en medieundersøgelse fra 2017 var

[4] Kringvarp Føroya (2021). Disse tal er ikke offentliggjort men i forfatternes besiddelse.

Facebook på en klar førsteplads i forhold til mest besøgte hjemmesider på Færøerne.[5] Ifølge rapporten *We Are Social* har Færøerne også figureret på top-10 listen over lande med flest Facebook-profiler per indbygger,[6] og ifølge den seneste rapport er 78 % af den færøske befolkning registrerede som brugere på sociale medier.[7] Men denne benhårde konkurrence med tech-giganterne har naturligvis intet med pandemien at gøre og gør sig gældende overalt på kloden. Forskellen på Færøerne og de større nordiske lande er dog, at det færøske marked med et befolkningstal på 53.000 indbyggere i forvejen er så forsvindende lille. Derfor er private færøske medier sårbare overfor eksterne begivenheder som en pandemi.

Samtlige færøske medieejere eller mediedirektører ser positivt på fremtiden, og de medier, som stadig udgiver trykte aviser, har ingen planer om at nedlægge aviserne for udelukkende at satse på digitale medieudbud. Derfor er fremtidige investeringer ikke kun digitale investeringer, men også investeringer i bedre og større – om end færre – aviser.

Den politiske respons: Hjælpepakker, aktuelle konflikter og postvæsenet

Den politiske reaktion på Covid-19 har ikke været karakteriseret af selektiv hjælp til visse typer erhverv eller specifikke erhvervssektorer. Det betyder, at der ikke har været nogen politisk hjælpepakke specifikt designet til de private medier. Overhovedet er Færøernes mediepolitik meget begrænset. Statens rolle består af finansieringen af den nationale public service station, *Kringvarp Føroya*, samt en beskeden mediestøtte på 2 millioner danske kroner om året, som de små private medier deles om. Hertil kommer statens love og regler om medier og det offentlige Pressenævn, som træffer afgørelser i klager om medier. Eksplicit færøsk mediepolitik er dermed yderst begrænset sammenlignet med de større nordiske lande.

Den overordnede politiske reaktion på pandemien har udmøntet sig i tre hjælpepakker til arbejdstagere og det private erhvervsliv. Hjælpepakke 1 var hovedsageligt beregnet til arbejdstagere, som på grund af Covid-19 gik fra fuldtid til deltid. Disse arbejdstagere kunne søge om løntilskud, som kompenserede for tabte indtægter på grund af krisen.

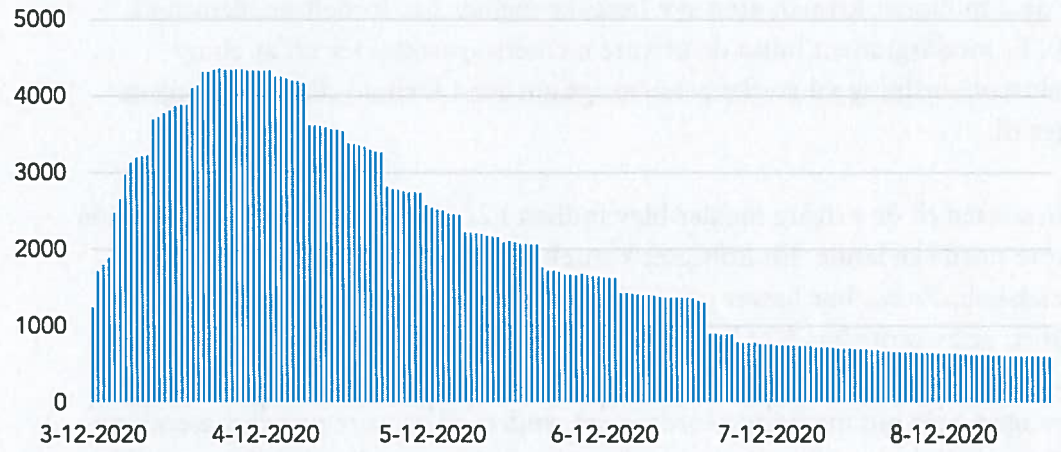
---

[5] Lóður (2017). Kvantitativ undersøgelse om medieforbrug på Færøerne. Undersøgelsen er ikke offentlig men i forfatternes besiddelse.
[6] We Are Social (2016) (https://www.slideshare.net/wearesocialsg/digital-in-2016/35-wearesocialsg_35SOCIAL_MEDIA_RANKINGSJAN2016_Sources).
[7] We Are Social (2020) (https://datareportal.com/reports/digital-2020-faroe-islands).

LM-115/2020

Figur 2 viser en lignende tendens som med fuldtidsledigheden, at der er en brat stigning i modtagere af løntilskud som konsekvens af krisen. Flere medarbejdere i de private medier har fået løntilskud fra den offentlige arbejdsløshedskasse ALS. Hjælpepakke 2 inkluderede også økonomisk støtte til virksomheder, som nogle af de færøske medier har gjort brug af, men ikke alle. Hjælpepakke 3 var en mere fokuseret støtte til turismen, som er hårdest ramt af krisen, og som medierne ikke har været omfattet af. Hjælpepakkerne var gyldige til og med den 31. august 2020. I figur 2 kan vi blandt andet se, at der var 612 modtagere af løntilskud på den sidste dag, hvor Hjælpepakke 1 var gyldig. Dagen efter var tallet kommet ned på 0.

Figur 2. Modtagere af løntilskud 12. marts til 1. september 2020

Kilde: Arbeiðsloysisskipan Føroya (als.fo).

Den eneste ændring i regeringens mediepolitik i 2020 er et lovforslag om at ændre reglerne for mediestøtte, som dog ikke er en konsekvens af pandemien. Indtil videre har mediestøtten været baseret på et medies dokumenterede lønudgifter fra året før, og så har støtten fungeret som støtte til den daglige drift. Nu er et lovforslag på vej, som betyder, at støtten bliver baseret på konkrete projekter, som ifølge forslaget skal have journalistisk kvalitet og være til gavn for samfundet. Mediestøtteudvalget skal tage stilling til ansøgninger om projektstøtte fra 2021, hvis lovforslaget går igennem det færøske parlament i foråret 2021.

De politiske intentioner om at ændre mediestøtteordningen har medført dyb utilfredshed blandt de private, færøske medier, som sammen har forfattet et

høringssvar.[8] Ifølge kritikken vil den nye ordning medføre, at medierne skal bruge mere tid på at forfatte løbende ansøgninger til diverse projekter i stedet for én ansøgning om året til direkte driftsomkostninger. Et andet kritikpunkt handler om, at medierne vil miste redigeringsretten til det mediestøtteudvalg, som skal behandle ansøgninger, og et tredje kritikpunkt handler om, at den nuværende ordning på ingen måde er evalueret. Ifølge de private mediers høringssvar er det nye lovforslag kun baseret på en ministers formodninger om, hvordan Færøerne får bedre journalistik. Endelig påpeger de private medier, at den samlede mediestøtte er betydeligt lavere end i nabolandene, også målt per indbygger. F.eks. fik den eneste store private medieaktør i Grønland, Sermitsiaq, 4,6 millioner kroner i mediestøtte i 2020. Af dette beløb kommer 3,3 millioner fra dansk mediestøtte, fordi avisen skriver på dansk, og resterende 1,3 millioner finansieres af det grønlandske selvstyre. Dette beløb er mere end dobbelt så stort som de 2 millioner kroner, som syv færøske medier har fordelt imellem sig i 2020. Et modargument imod de private mediers synspunkter er, at en ny projektstøtteordning vil styrke gennemsigtigheden i forhold til, hvad pengene bruges til.

Mediestøtten til de private medier blev indført i 2017 – et halvt århundrede efter de store nordiske lande. En utilsigtet konsekvens har været, at det offentlige aktieselskab, *Posta*, har hævet prisen for avisdistribution. Dette har i praksis medført, at aviserne har fået betydeligt mindre ud af mediestøtten, og det har medført stor utilfredshed blandt aviserne. *Posta* vil sandsynligvis ikke nedsætte prisen igen, selv om mediestøtteordningen ændres til at være projektbaseret, og hidtil har politikerne ikke reageret, selv om avisejerne i fællesskab har markeret deres utilfredshed. Denne konflikt er ikke et resultat af Covid-19 men en udvikling i det færøske mediebillede, som også vil få betydning for de private mediers fremtid efter pandemien.

Konklusion: Økonomiske og strukturelle konsekvenser for de private medier

Med sine 53.000 indbyggere er medieproduktionen og medieforbruget meget højt på Færøerne sammenlignet med andre geografiske enheder med et tilsvarende indbyggertal. På trods af medielandskabets konstante forandringer og den omfattende digitalisering kan man dog konstatere en vis kontinuitet. Som påpeget er det umuligt at tegne et entydigt billede af pandemiens konsekvenser for de private medier. Imens visse medier rapporterer om et markant fald i

[8] Høringssvaret er ikke offentliggjort endnu men i forfatternes besiddelse.

LM-115/2020

LM-115/2020

indtægter og dertilhørende besparelser, beretter andre om et godt år med økonomisk vækst. Den divergerende respons fra mediedirektører og ejere skyldes de individuelle koncerners forskellige forudsætninger og business-modeller. Det vil sige, at 2020 ikke har været en entydig oplevelse for de private færøske medier. Det er i sig selv interessant og tankevækkende, at visse medier ligefrem beretter om vækst og fremgang i et år, som ellers har stået i krisens tegn.

Samtlige færøske medieejere og mediedirektører er optimiske, når de skuer ud i fremtiden. De medier, som stadig udgiver trykte aviser, har ingen intentioner om kun at satse på digitalt medieindhold. Den herskende vurdering synes at være, at det færøske medieforbrug stadig vil give plads til lokale medier både online og offline – om end visse medier forbereder sig på færre aviser med færre medarbejdere. På trods af optimismen er de private medie – som påpeget i afsnit 4 – dybt utilfredse med de politiske intentioner om at ændre mediestøtteordningen, og de er ligeledes frusterede over konflikten med det færøske postvæsen, som har forhøjet omkostningerne på distribution. *Posta* er som sagt en offentlig virksomhed, og medierne anklager de offentlige myndigheder for at give med den ene hånd og tage med den anden. Resultatet af disse verserende konflikter vil have betydning for udviklingen af det private, færøske medielandskab.